

Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri

Muzaffer KOÇ¹
İbrahim GÖRÜCÜ²
Nihat AKBIYIK³

Öz: Türkiye, tarih boyunca sürekli olarak göçlerin yaşandığı bir bölge olmuştur. Bu nedenle, her yıl binlerce insan yasal veya yasadışı yollarla Türkiye'ye giriş yapmaktadır. Son yıllarda, özellikle Suriye'de meydana gelen olumsuz gelişmeler bu durumu daha da artırmış ve ciddi sorunlara yol açmıştır. Çalışmanın amacı, bu göçmenlerin Türkiye'de kaldıkları süre içerisinde çalışma hayatında karşılaştıkları istihdam sorunlarını belirlemek ve uygulamaya yönelik öneriler geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen işçi, İstihdam, Suriye, İşgücü piyasası

Giriş

İnsanlar, tarih boyunca çeşitli sebeplerle göç etmişlerdir. Doğal afetler, savaşlar ve bunlara bağlı açlık, kıtlık ve yoksulluk göç sebeplerinin başında gelmektedir. Göç edenlerin gittikleri yerde karşılaştıkları

- 1 Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi. muzaffer.koc@marmara.edu.tr
- 2 Yard. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri. ibrahim.gorucu@inonu.edu.tr
- 3 Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri. nihata.kbiyik@inonu.edu.tr

problemlerin başında ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Göçmenlerin istihdam meselesi, ekonomik problemlerin en önemlisidir. Yabancıların istihdamı özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşlarından sonra gerçekleşen büyük ölçekli göçlerle gündeme gelmiştir.

Türkiye, geçiş coğrafyasında bulunması sebebiyle göçlere yönelik farklı tecrübelerin zaman zaman öznesi, zaman zaman da nesnesi olarak ciddi bir tarihi birikime sahiptir. Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı Devleti'nden geriye kalan dil, din, soy ve akrabalık ilişkilerden dolayı yakın coğrafyadan gelenlere ev sahipliği yapmış, 1960'lardan itibaren de, önce Batı Avrupa'ya, sonra Afrika, Ortadoğu ve Doğu Asya ülkelerine işgücü göçü veren bir ülke konumuna gelmiştir.

Türkiye, coğrafi yapısı itibarıyla göç veren ve alan ülkeler arasında bir köprü konumundadır⁴. Bununla birlikte son yıllarda Türkiye transit geçiş ülkesi olmanın yanı sıra göç alan hedef ülke olma durumuna geçmiştir. Örnek olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı verilerine göre 2014 yılının ilk on ayında toplam 165 farklı uyruktan yabancı için, işverenler tarafından çalışma izni başvurusu yapılmıştır. Türkiye açısından konu Irak ve Suriye'deki iç savaşlar sonrası yoğunlukla gündeme gelmiştir. Bundan önce de Afganistan, İran, Irak, Türk Cumhuriyetleri ve Afrika'dan çok sayıda göçmen gelmiştir. Şu anda ise özellikle Suriye'den gelen tahminen 2 milyona yaklaşan sığınmacı ciddi problemlerle karşı karşıyadırlar.

Türkiye imzaladığı uluslararası sözleşme gereği sadece Avrupa ülkesinden gelen göçmenlere mülteci statüsü vermiş ve bunlarla ilgili bir takım yükümlülükleri üstlenmiştir. Buna karşılık Asya ve Afrika'dan gelen göçmenler koruyucu düzenlemelerin dışındadır. Bu durum Suriye ve Irak'tan gelen sığınmacıların karşı karşıya olduğu problemlerin barınma, iye ve güvenlik seviyesinin üzerinde giderek karmaşıklaşmasına yol açmaktadır. Son dönemlerde Türkiye'den transit olarak Batıya geçmek isteyen sığınmacı göçmenlerin yaşadığı dram bunun açık göstergesidir. Hukuki, siyasi ve kültürel problemler dışarıda tutulacak olursa bugün karşı karşıya olduğumuz en önemli ekonomik sorun

4 TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-politikalari_409_568 (Erişim:28.12.2014)

sığınmacıların çalışma problemidir. Kamplarda kalan üç yüz bin civarındaki sığınmacı hariç diğerleri başta Güneydoğu Anadolu bölgesi olmak üzere ülke geneline dağılmış durumdadır. Bunların bir kısmı Batı'ya iltica etmeyi amaçlarken çoğunluk için ise Türkiye son durak mahiyetindedir. Bunlar hayatlarını devam ettirmek için çalışmak zorundadırlar. İç savaş sonucunda milyonlarca insanın dramatik bir şekilde memleketini terk edip sığınmacı durumuna düşmesi evrensel düzeyde ekonomik, siyasi tartışmaları doğurmuştur. Türkiye hem Suriye ve Irak'la komşu olması, hem de dini ve milli yakınlık sebebiyle konunun tam merkezindedir. Bu sebeple konunun değişik yönleriyle ele alınması büyük önem arz etmektedir.

I. Konuyla İlgili Temel Kavramlar

A. Yabancı

Sözlük anlamıyla “*başka bir milletten olan, başka bir milletle ilgili olan kimse veya belli bir yere veya kimseye özgü olmama*” şeklinde tanımlanabilen yabancı, hukuki anlamıyla “*bir devletin ülkesinde bulunan ve o devletin vatandaşlığını henüz iddiaya hakkı olmayan kimse*” olarak tanımlanabilir⁵.

Belirli bir devlet açısından o devletin uyruğu olmayan kişi olan yabancı⁶, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi ifade eder (YUKK/3).

B. Mülteci

Mülteci, “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu

5 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, *Kavramlar*, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

6 Uluslararası Göç Örgütü, Göç Terimleri Sözlüğü, 64 [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terminleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terminleri_sozlugu(1).pdf) (Erişim:28.12.2014)

önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir” (MHSİS/2)⁷.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61’nci maddesine göre mülteci; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; *ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi* “olarak tanımlanmaktadır.

Mülteci olarak kabul edilebilmek aşağıdaki şartları taşımak gereklidir⁸:

- Irk, din, milliyet, belirli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi görüş sebebiyle,
- Vatandaşı bulunulan ülkede zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyması,
- Bu korku nedeniyle vatandaşı bulunulan devletin korumasından yararlanamaması veya bu devletin korumasına sığınmak istememesi,
- Vatandaşı bulunulan ülkenin sınırları dışında bulunması,
- Zulüm ve korku sebebiyle vatandaşı bulunulan ülkeye dönememesi.

1951 Cenevre Sözleşmesi’nde de bulunmasına rağmen 1967 protokolü ile kaldırılan “coğrafi sınırlama” Türkiye tarafından halen uygulanmaktadır. Türkiye’de bu coğrafi kısıtlama sebebiyle Avrupa dışındaki ülkelere gelenlere “mülteci” statüsü verilmemektedir⁹.

7 1967 protokolü ile değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Sözleşme Madde:2. İltica ve Göç Mevzuatı, Başkent Matbaası, Şubat 2005, Ankara, http://goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf;Uluslararası Göç Örgütü, 43 [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)

8 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

9 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

C. Sığınmacı

Muhtemel sığınma ülkesi tarafından sığınma talebi veya başvurusu henüz nihai karara bağlanmamış kişi olan sığınmacı, sığınma ülkesi sınırları içerisinde kalma izni ve insani standartlarda muamele görme hakkına sahiptir. Sığınma hakkı verilen kişi mülteci olmaktadır¹⁰.

Sığınmacı, ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Başvurusu olumsuz neticelenirse söz konusu kişiler ülkeyi terk etmek zorunda kalırlar. Şayet kendilerine bir takım gerekçelerden dolayı ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede izinsiz durumdaki herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler¹¹. Başka bir ifadeyle, sığınma talebi geri çevrilen kimseler sığınmacı olarak nitelenememektedir¹².

Sığınmacı, mülteci olabilmek için gerekli ölçütleri taşıyan, ancak kendisine resmi otorite tarafından henüz mültecilik statüsü tanınmayan kişi olmakla birlikte henüz başvuru yapmamış kişiler de sığınmacı olarak tanımlanmaktadır¹³. İltica etme hakkı ile mülteci olmak hukuki bir statünün kazanılmasını ifade ederken, sığınma hakkı ile sığınmacı olmak hukuki bir statünün kazanılmasından ziyade fiili ve kısa süreli bir barınma durumunu tanımlar¹⁴.

Sığınmacının da mülteci korumasının temel ilkesi olan geri gönderilmeme ilkesinden ve insanca muamele standartlarından peşinen

10 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

11 Uluslararası Göç Örgütü, 49 [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) (Erişim:28.12.2014)

12 Sami Kalaycı, *Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları*, İHH İnsani Yardım Vakfı İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 12 Şubat 2014, <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015)

13 Kalaycı, <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015); Ersan BARKIN, 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2014/1 s. 332 – 360 <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

14 Reçber, 2014, 251, <http://www.sosyalhaklar.net/2014/bildiriler/recber.pdf> (05.01.2015)

yararlanması gerekir. Ancak prosedür sonucunda ilgili kişinin mülteciliğine karar verilirse, bu kişi en başından itibaren mülteci olarak kabul edilir¹⁵.

D. Göçmen (Muhacir)

Göçmen (Migrant), uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamakla birlikte göçmen teriminin “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın ilgili kişinin hür iradesi ile göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul görmektedir. Bu nedenle göçmen terimi, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri ve ailelerinin gelecekteki beklentilerini artırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsayan bir terimdir¹⁶. Başka bir ifadeyle göçmen, vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları ülkeyi, ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî vb. nedenlerle, gönüllü olarak terk edip, başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla giden kişilerdir. Göçte önemli olan kişinin yerleşme iradesinin bulunmasıdır. Göçmen, ülkelerindeki ekonomik yetersizliklerden veya ekonomik yoksunluklardan dolayı daha iyi yaşam standartları elde etmek başka ülkelere yerleşmek amacıyla giden kimsedir¹⁷. Göçmenlere yönelik uluslararası alanda düzenlenen genel bir kural bulunmamaktadır. Bu konuda her ülke kendi iç hukuk kurallarına göre göçmenlerin ülkedeki hukuki durumlarını dikkate almaktadır¹⁸.

Türkiye de göçmen yerine muhacir tabiri de kullanılabilir¹⁹. Kelime anlamı itibarıyla bir yerden başka bir yere göç eden kişi olan muhacir, İslam fihhına göre bir durum ve statü ifade eden bir kavramdır.

15 Barkın, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

16 Uluslararası Göç Örgütü,22 [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)(Erişim:28.12.2014)

17 Kalaycı,<http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarinkorunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015)

18 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

19 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

Bu bağlamda muhacir, “zulüm ve baskılar nedeniyle İslam’ı tamamen yaşayamayan ve bunun için mücadele edemeyen, başka çaresi kalmadığından Allah için tüm kurulu düzenini terk ederek göç eden kişi” şeklinde tanımlanabilir²⁰.

E. Vatansız

Vatansız, hiçbir ülkenin hukuku altında vatandaş olarak kabul edilmeyen kişidir²¹. Başka bir ifadeyle, vatansız kişiler, herhangi bir devletin kanunlarına işleyişi çerçevesinde vatandaş olarak sayılmayan kişilerdir. Bundan dolayı vatansız kişiler, vatandaşlığın getirdiği haklardan, devletin sağladığı diplomatik korumadan, ikamet edilen devlette doğal olarak kalma hakkından mahrumdurlar²². Vatansız kişi, hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişidir (6458 YUKK/3)²³.

II. Yabancılara Yönelik Uluslararası Düzeydeki Düzenlemeler

A. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumu Hakkında Sözleşme

Sığınma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesinde “Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır” ifadesiyle temel bir hak olarak vurgulanmıştır²⁴. Ancak, mültecilik konusunda temel belgelerin başında 1951 tarihinde imzalanıp 1954’te yürürlüğe giren “Mültecilerin Hukuki durumu Hakkında Sözleşme” gelmektedir²⁵.

20 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

21 Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)

22 Uluslararası Göç Örgütü, 62 [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)(Erişim:28.12.2014)

23 4/4/2013Tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

24 Kartal ve Bağcı, 2014, 275-299, <http://www.ceeol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=186f7bdf0c3c46d293f850c7d96555c7> (05.01.2015)

25 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre’de

1951 Sözleşmesi'nde, mülteci tanımı yapılırken son derece önemli "sınırlamalar" getirmiştir. Bu bağlamda, mülteci tanımında yer alan "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesi, bir "tarih sınırlaması" oluşturmuştur. Ayrıca, "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ve "Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" şeklinde bir "coğrafi sınırlama" da söz konusudur. Sözleşmede ayrıca, 1951 Sözleşmesi'ne taraf olan devletlere, söz konusu coğrafi sınırlama doğrultusunda, beyanda bulunma yetkisi de tanınmıştır²⁶. Mültecilerin hakları 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde detaylandırılmıştır. Sözleşmede yer alan haklardan bazıları şunlardır²⁷:

- Ayrımcılık yapılmaması
- Din özgürlüğü
- Taşınır ve taşınmaz mülkiyet edinme
- Sözleşme'ye taraf devletlerin sınırlarındaki mahkemelere özgürce erişim
- Çalışma, barınma ve eğitim hakkı
- Kamu yardımı alma hakkı
- Çalışma koşulları ve sosyal güvenlik
- Sınırlar içinde hareket özgürlüğü
- Ülkeden kovulmama hakkı (mültecinin ulusal güvenlik veya kamu düzeni için tehdit teşkil ettiği durumlar hariç)

Sözleşmenin 17, 18 ve 19. Maddeleri mültecilerin buldukları ülkelerdeki çalışmalarını düzenlemektedir. Buna göre sözleşmeyi kabul eden bir ülkede muntazam bir şekilde ikamet eden mülteciler yabancılarla eşit haklara sahiptirler.

imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. TBMM, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, 179, <http://www.tbmm.gov.tr/komiyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf> (05.01.2015)

26 Ergüven ve Özturan, 2013: 1007-106 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1882/19732.pdf> (05.01.2015)

27 Kalaycı, <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korumn.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015)

- Taraf devletler, ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecileri vatandaşlarına tanıdıkları çalışma haklarıyla aynı noktaya getirme konusuna sıcak bakacaklardır (17).
- Taraf devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ücretli çalışmanın yanı sıra tarım, sanayi, küçük sanatlar ile ticaret sahalarında kendi işyerlerini açmak ve sanayi, ticari şirketler kurmak haklarıyla ilgili olarak, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlardaki yabancılara tanıdıklarından daha az müsait olmayan muameleyi uygulayacaklardır (18).
- Her taraf devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden ve bu devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahip olup bir ihtisas mesleğini icra etmek isteyen mültecilere, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içindeki tüm yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan şekilde muamele uygulayacaktır (19).
- Taraf devletler, bu gibi mültecilerin, anavatanları dışında, uluslararası ilişkilerini yürüttükleri ülkelere yerleşmelerini temin için, kanunlarına ve anayasalarına göre ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir (19).

Türkiye’de mültecilik mevzuatının temelini 1951 tarihli *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi* oluşturmaktadır. Türkiye bu sözleşmeyi 1961’de onaylamıştır²⁸. Türkiye ihtirazi şerhinden dolayı sadece Avrupa’dan gelen kişileri mülteci statüsünde kabul etmekte; Avrupa ülkeleri dışından gelen yabancuları mülteci değil; “sığınmacı” olarak tanımaktadır²⁹. Başka bir ifadeyle, Türkiye, 1951 Sözleşmesini “Avrupa dışından mülteci kabul etmemeye ilişkin” coğrafi çekince koyarak kabul edilmiştir. Daha sonra kabul edilen ek protokolle çekince koyma hakkı ortadan kalksa da, sözleşmeyi bu çekinceyle imzalayan ülkelerin

28 Türkiye Sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtlı onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. TBMM, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, 179, <http://www.tbmm.gov.tr/komiyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf> (05.01.2015)

29 Kalaycı, <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015); Derya KAP, Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları, İktisadi Kalkınma Vakfı Akademik Perspektif, Aralık 2014, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) (05.01.2015)

hakları korunduğundan Türkiye sözleşmeye söz konusu coğrafi çekince ile taraftır³⁰.

B. 1954 Tarihli Vatansızların Hukuki Durumu Hakkında Sözleşme

26.4.1954 tarihinde imzalanan Vatansızların Hukuki Durumu Hakkında sözleşme 1960'ta yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmedeki hükümler çalışma şartları konusunda Cenevre sözleşmesiyle aynı şartları taşımaktadır. Türk Hukuku'nda Vatansızlar ile ilgili iki temel kaynak bulunmaktadır. Bunlar, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nu ve konuya ilişkin İç İşleri Bakanlığı'nın Genelgesi'dir.

C. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri

ILO'nun 97 sayılı İstihdam Amacıyla Göç hakkındaki sözleşmesiyle, 143 sayılı "Göçmen İşçiler Hakkındaki Sözleşmesi" göçmen işçilerin haklarını güvence altına almak ve onlara yönelik kötü uygulamaları önlemeyi amaçlamaktadır. Bu sözleşme hükümlerine göre göçmen işçiler ücret, çalışma süreleri, sendika üyeliği gibi konularda yerli işçilerle eşit hakka sahiptir.

III. Ulusal Düzeydeki Düzenlemeler

Türk mevzuatında iltica ve sığınma ile ilgili hususlar farklı düzenlemelerde yer bulmuştur. Sığınmacılar ve mültecilerle ilgili yapılan özel düzenlemelerle birlikte bu kişilerle ilgili düzenlemelerin çoğu "Yabancılar" başlığı altında düzenlenmektedir. Anayasa'da, İskân Kanunu'nda, Pasaport Kanunu'nda, Vatandaşlık Kanunu'nda, Askerlik Kanunu'nda, Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunu'nda, sığınmacı ve mültecilere yönelik hükümler yabancılar başlığı altında düzenlenmiştir³¹.

30 Barkın, 332-360 <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

31 Kalaycı, <http://www.ihhakedemi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015)

A. 1932 Tarihli 2007 Sayılı Türkiye’de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat Ve Hizmetler Hakkında Kanun

Döneminin ekonomik ve siyasi şartlarının izlerini taşıyan 1932 tarihli 2007 sayılı “Türkiye’de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun yabancıların çalışma özgürlüğünü daraltıcı bir düzenleme yapmış ve imalat sanayi işçilikleri başta olmak üzere berberlikten kunduracılığa, nakliyecilikten muhasebeciliğe, ticaretten hizmet sektörüne kadar bir dizi işte çalışmayı yabancılara yasaklamıştır³².

27.2.2003 Tarihli ve 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu’nun 35 maddesiyle 11.6.1932 tarihli ve 2007 sayılı Türkiye’deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

B. 1934 Tarihli Ve 2510 Sayılı (Eski) İskân Kanunu

Türk Hukukunda, mülteci ve sığınmacıları ilgilendiren ilk düzenleyici belge, 14 Haziran 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunudur. Kanun, esasen göçmenlerle ilgili konuları düzenlemekle birlikte göçmenlerin yanında benzer konularda mültecilere ilişkin hükümler kısmi olarak yer almaktadır. Kanun, Türkiye’ye yapılacak sığınma ve göç hareketleri ile ülke içi iskân ve özellikle de ulus inşa etme siyaseti bakımından sosyal ve siyasi nitelik taşıyan mecburi iskân ile ilgili bulunmaktadır³³. Kanun mültecileri Türkiye’ye yerleşmek amacıyla değil, bir zaruretten dolayı geçici olarak oturmak üzere sığınanlar olarak tanımlamıştır.

C. 1950 Tarihli 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun

24.07.1950 tarihli 5683 sayılı Yabancıların İkamet Seyahati Hakkında Kanun, mülteciler için var olan daha uygun hükümler dışında, mülteciler ile yabancılar rejiminin eşit olduğunu vurgulamıştır. Özellikle kanunun 19,20, 21 ve 22. maddeleri yabancıların genel güvenlik ve “siyasi – idari icaplara aykırı” sayılan kişilerin sınır dışı edilmesi ile ilgili

32 Gülmez, 1991, s. 488.

33 Barkın,332 -360 <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

hususlar mültecileri yakından ilgilendirmektedir³⁴. Yabancıların Türkiye’de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun’a göre yabancılar kendilerine kanunla yasaklanan işlerde kesinlikle çalışamayacaklardır. Yine bu Kanun’a göre yabancıların kendilerine kanunla yasaklanmamış işlerde çalışabilmeleri için izin almaları gerekmektedir (Md. 15).

D. 1961 Anayasası Ve Yabancıların Çalışması

Anayasada yabancıların çalışma özgürlüğü kavram olarak açıkça belirtilmemekle birlikte genel kural olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede Anayasanın 40. Maddesi herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme yapma hakkına sahip olduğunu belirtirken, 41. Maddesi “İktisadi ve sosyal hayat adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir” hükmünü getirmektedir.

E. 1964 Tarihli 403 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu

Türk Vatandaşlık Kanununda 1995 yılında yapılan bir değişiklikle yurt dışında yaşayıp, orada çalışan ve yaşadıkları ülke vatandaşlığına geçen/geçmek isteyen Türk vatandaşlarını korumak amacıyla bir düzenleme yapılmıştır. Çünkü Türk işçilerinin çalıştığı ülkelerin çoğu çifte vatandaşlığı kabul etmediklerinden Avrupa’daki işçilerimizin aleyhine sonuç çıkıyordu. Düzenlemeyle doğumda Türk vatandaşı olan ancak sonradan izinle vatandaşlıktan çıkanlar, taşınmaz edinme ve çalışma hakları bakımından Türk vatandaşları gibi muameleye tabi tutuldular.

F. 1982 Anayasası Ve Yabancıların Çalışması

1982 Anayasasında da yabancıların çalışma özgürlüğü genel kural olarak kabul edilmiştir. Nitekim anayasanın 48. Maddesine göre; “Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Bununla birlikte anayasanın 16. Maddesi yabancıların çalışma hakkının milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılabilceğini vurgulamıştır.

34 Barkın, 332-360 <http://www.ankarabaru.org.tr/siteler/ankarabaru/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

G. 1994 Tarihli İltica Ve Sığınma Yönetmeliği

14.9.1994 tarihli ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı şeklinde tanımlayarak yalnızca Avrupa'da meydana gelen olaylardan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalanları mülteci saymıştır.

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü esas alınarak hazırlanan Yönetmelik, uygulama alanı daha da genişletilerek sadece mültecilere değil aynı zamanda sığınmacılara ve nüfus hareketlerine yönelik hususlara da yer vermiştir.³⁵ Yönetmelik ile bireysel sığınma ve sık sık karşılaşılan toplu sığınma olayları karşısında yapılması gerekenleri de düzenlenmektedir³⁶. Söz konusu yönetmelik, Geçici Koruma Yönetmeliği 61 maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

H. 2003 Tarihli 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Yabancıların Türkiye'deki çalışmalarını izne bağlamak ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirlemeyi amaçlayan 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Türkiye'de bağımlı ve bağımsız olarak çalışan yabancıları, bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancıları ve yabancı çalıştıran gerçek ve tüzel kişileri kapsar. Kanuna göre, Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok

35 Kalaycı, <http://www.ihhakatemi.com/wp-content/uploads/2014/03/siginmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf> (05.01.2015)

36 Barkın, 332-360 <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)

tarafli sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye’de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir.

Ülke menfaatlerinin gerekli kıldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağılı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Bakanlık onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir.

I. 2006 Tarihli 5543 Sayılı İskân Kanunu

Bu kanun da göçmenliği yürürlükten kaldırdığı 1934 tarihli ve 2510 sayılı (eski) İskân Kanunu gibi Türk soyu ile etnik ve kültürel bir bağılılıkla tanımlamıştır. Buna göre göçmen Türk soyundan gelen ve Türk kültürüne bağılı olup yerleşmek amacıyla ülkeye gelen kişidir.

J. 2006 Tarihli 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu

Yabancılara kimlik numarası uygulamasını başlatmıştır. Bu Kanunun 8. Maddesine göre Türkiye’de herhangi bir sebeple altı ay süreli yabancılara mahsus ikamet tezkeresi alan yabancılar Nüfus Genel Müdürlüğü tarafından yabancı kütüğüne kaydedilir. Bu kütüğe kaydedilen yabancılar her türlü nüfus olaylarını nüfus müdürlüklerine bildirmek zorundadırlar.

K. 2009 Tarihli 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

Bu kanun daha önce yürürlükte olan 403 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmış olup 403 gibi yurt dışında yaşayıp, orada çalışsan ve yaşadıkları ülke vatandaşlığına geçen/ geçmek isteyen Türk vatandaşlarını korumak amacıyla çeşitli düzenlemeler getirmiştir.

L. 30 Mart 2012 Tarihli Ve 62 Sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının Ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne Ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”

Suriyelilerin durumuna ilişkin ilk hukuki düzenleme olan bu yönerge ile Suriyeliler “geçici koruma” altında oldukları kabul edilmiştir³⁷.

37 Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar Ve Öneriler, ORSAM Rapor No: 189,

M. 2013 Tarihli Ve 6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

Yabancıların Türkiye'ye girişleri, kalışları ve çıkışlarıyla Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanması ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen kanun, üç ana kısımdan oluşmaktadır³⁸.

Bu özelliğiyle kanun yaşanan son gelişmeler sonucu Suriyeli sığınmacıların statüsünü belirlemektedir. Bu kanun uluslararası hukukta geçerli olan geri göndermeme ilkesini benimsemiş ve şartlı mültecilik statüsünü düzenlemiştir. Şartlı mültecilik uygulamasına göre sığınmacı kişilerin valiliklere başvurması halinde valilik kişinin zulme uğrama tehlikesini tespit ederse kişiye şartlı mültecilik statüsü tanıyarak Türkiye'de kalmasına izin verecektir. Şartlı mülteciliğe kabul edilen sığınmacıya vatandaşlığa giriş konusunda ayrıca bir ayrıcalık tanınmayacaktır. Türk vatandaşlığına geçmek isteyen şartlı mülteciler de diğerleri gibi 5901 sayılı kanun gereği beş yıl kesintisiz ve yasal ikamet yahut üç yıldır bir Türk vatandaşıyla evli olma şartına tabidirler.

Kanunla, "Uluslararası Koruma" başlığıyla uluslararası koruma çerçevesinde; mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri oluşturulmaktadır. Kanunu, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliği'ndeki "mülteci" tanımını benimsemiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin coğrafi sınırlama uygulamasını da sürdürmektedir³⁹. Buna göre "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen

Nisan 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/uploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

38 TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Yeni Göç Sistemi, 16-17, http://goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%4b1m_icler.pdf (05.01.2015)

39 Özturan, 2013: 1007-106 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1882/19732.pdf> (05.01.2015)

yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir”.

Mülteci tanımı dışında, Kanunu şartlı mülteci statüsünü oluşturmuştur. 1994 Yönetmelik, mülteci tanıma uyan ancak Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle gelenler “sığınmacı” olarak nitelenmektedir. YUKK, 1994 Yönetmeliği’ndeki sığınmacı statüsünün yerini, şartlı mülteci statüsü almaktadır⁴⁰. Buna göre, Şartlı mülteci, “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatanı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

N. Geçici Koruma Yönetmeliği (22.10.2014/29153)

Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanmaktadır. Bu yönetmelik, Türkiye’de kendilerine “geçici koruma statüsü” verilen Suriyelilerin bağlı oldukları geçici koruma rejimine bir düzenleme getirmektedir. Suriyeli mültecilerin yasal statüleri, hakları ve alacakları sosyal yardımların netleştirilmektedir⁴¹.

IV. Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Problemler

Çalışmanın konusu sığınmacıların istihdam problemleri olmakla birlikte bu problemi süreci etkileyen sosyal, siyasal, kültürel ve hukuki

40 Ergüven, Özturan, a.g.e., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (AÜHFD), 62 (4) 2013: 1007-106 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1882/19732.pdf> (05.01.2015)

41 KAP, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) (05.01.2015)

faktörlerden ayrı düşünmek mümkün değildir. Çünkü konu iktisadi özelliğinin yanı sıra, insani yönüyle de dikkati çekmektedir. Bundan dolayı sığınmacıların istihdam problemlerinden önce söz konusu faktörlere kısa da olsa değinmek icap eder.

A. Hukuki Problemler

Türkiye’de bulunan Suriye vatandaşlarının hukuki statüsü farklı bir süreç takip etmiştir. Başlangıçta, Suriye’deki iç savaşın uzun süreli olmayacağı düşünüldüğünden göç dalgasının sonuçları herhangi bir hukuki statüye dayanmaksızın insani gerekçelerle kabul görmüştür. Ancak, Suriyelilerin durumu iç savaşın uzamasıyla birlikte belirsiz hale dönüşmüştür⁴².

Suriyelerin durumunun hukuki tanımlaması sürecin önemli problem alanlarından biri olmuştur. Suriyelilere yönelik olarak önceleri ısrarla ‘mülteci değil misafir’ tanımlaması yapılmıştır. Ancak bu tanımlamanın hukuki bir karşılığı bulunmadığı için Suriyelilere yönelik keyfi uygulamalara yol açma riskini birlikte getirmiştir. Bundan dolayı, Ekim 2011 tarihinden itibaren Suriyeli misafirler İçişleri Bakanlığı’nın 1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliği’nin 10. Maddesiyle “geçici koruma statüsü” getirilmiştir. Bundan sonra, Suriyelilerin durumuna ilişkin ilk hukuki düzenleme olan 30 Mart 2012 tarihli ve 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” ile Suriyeliler “geçici koruma” altında oldukları kabul edilmiştir⁴³.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 12 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra, Ekim 2014’te kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeliler “geçici koruma” statüsüne kavuşmuştur⁴⁴.

42 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

43 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

44 Güçtürk, 2014 <http://setav.org.tr/5-soru-surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli-multeciler/yorum/18059> (05.01.2015)

B. Siyasal Problemler

İnsan haklarında genel kabul gören anlayışa göre haklar bir ülkenin vatandaşları için düzenlenmiştir. Bu durumda vatandaş olmayanlar insan hakları bakımından örtülü bir şekilde dışlanmıştır. Bu durum uluslararası göçün yoğunlaştığı son dönemlerde ciddi problemlere sebep olmaktadır.

C. Sosyal ve Kültürel Problemler

Yabancı olmanın sonucu olarak geniş kapsamlı dışlanma, hatta işsizlik başta olmak üzere çeşitli olumsuzluklarda günah keçisi olarak görülme sığınmacılar açısından sıkça yaşanan bir problemdir. Vatandaşların bir bölümü hayat şartlarında meydana gelen olumsuzlukların sebebi olarak göçmenleri görmektedirler⁴⁵. Suriyelilerin gelmesi ile beraber ücretlerde düşüş, özellikle sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu bölgede yaşayan işçilerin işsizlik problemini derinleştirmektedir. İşçiler iş bulamamaktan şikâyet etmektedirler⁴⁶.

Türkiye'ye Suriyeli göçünün önemli bir boyutu da akrabalık ilişkilerinde kendisini göstermektedir. Sınıra yakın yerleşim birimlerinde yaşayan pek çok aile, sınırın öteki tarafındaki akrabalarına ev sahipliği yapmaktadır⁴⁷. İlk aşamada akrabalık ilişkisi ve zor şartlardan dolayı Türkiye'deki akrabaları tarafından memnuniyetle karşılanmalar da zamanla bazı hoşnutsuzluklar ortaya çıkmaya başlamıştır⁴⁸.

D. Temel İnsani İhtiyaçların Karşılanması Problemi

Suriyelilerin %75'inden fazlasını çocuk ve kadınlar oluşturmaktadır ve büyük çoğunluğu da kamplar dışında zor şartlarda hayatlarını devam ettirmektedirler. Suriyeliler iyi bir hayat sürdürmekten ziyade; güvenlik,

45 T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 10 soruda 'Suriyeli mülteciler' meselesi, <http://t24.com.tr/haber/10-soruda-suriyeli-multeciler-meselesi266061> (05.01.2015)

46 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

47 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

48 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

beslenme, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılama derindedirler. 3 milyon mültecinin büyük çoğunluğu, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta bulunmaktadır. Ancak mülteci krizi ülkelerin kendi başına altından kalkabileceği boyutu aşmıştır⁴⁹.

Türkiye'deki Suriyelilerin ihtiyaç ve problemlerini çözümüne ilişkin çalışmalar temel olarak Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir.⁵⁰ Sığınmacıların sayısı ve bunlara sunulan hizmetlerle ilgili olarak farklı çalışmalarda farklı sayılara yer verilmektedir.

E. Barınma Problemi (Kamp İçinde Ve Kamp Dışında)

Türkiye'de bulunan Suriyeliler temel problem alanlarından biri de barınma ihtiyacıdır. Barınma, kamplarda ve kamp dışında yaşayanlar olarak iki ayrı başlıkta ele alınmalıdır.

Barınmaya yönelik problemlerin başında yer yokluğu gelmektedir.⁷ Kasım 2014 tarihi itibarı ile Hatay ili Altınözü ve Yayladağı ilçelerinde 2'şer çadır kent, Reyhanlı'da 1 geçici kabul merkezi, Şanlıurfa ili Ceylanpınar, Akçakale ve Viranşehir'de 1'er, Gaziantep ili İslahiye, Karkamış ve Nizip'te 1'er, Kahramanmaraş Merkez'de 1, Osmaniye Cevdetiye'de 1, Adıyaman'da 1, Mardin Midyat ve Nusaybin'de 1'er ve Adana Sarıçam'da 1 çadır kent ile Kilis'te 2, Hatay Apaydın, Şanlıurfa - Harran, Malatya Beydağı ve Gaziantep Nizip'te 1'er konteyner kent olmak üzere toplam 16 çadır kent, 1 geçici kabul merkezi ve 6 konteyner kent bulunmaktadır⁵¹. Barınma merkezlerinde okul, cami, ticaret, polis ve sağlık merkezi, basın brifing birimi, çocuk oyun alanları, televizyon izleme üniteleri, market, biçki-dikiş kursları, su deposu, arıtma merkezi, trafo ve jeneratör gibi donatılar yer almaktadır. İlgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Kızılay'ınca çadır kentlerde ve konteyner kentlerde barınma, yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğitim, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık ve diğer hizmetler verilmektedir.

49 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

50 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

51 T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Afet Raporu: Suriye, <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747> (05.01.2015)

Kurulan konteyner kent ve çadır kentlerde tüm koordinasyon, ulusal ve uluslararası her türlü afet ve acil durumda olduğu gibi, Suriye'den gelen misafirlerle ilgili sorumlu kurum olan Başbakanlık AFAD tarafından sağlanmaktadır. AFAD tarafından kamplarda kalanlara sağlanan hizmetler şöyle sıralanabilir:

Sağlık Hizmetleri: Yürütülen eğitim ve sağlık hizmetleri kapsamında 850 derslikte toplam 68.638 çocuk ve gence eğitim verilmektedir. 7 Kasım 2014 itibariyle barınma merkezlerindeki sağlık merkezlerinde 171 bin 552 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Barınma merkezlerinde bugüne kadar 35 bin 668 doğum yaptırılmış olup gerçekleşen poliklinik hizmeti sayısı 5,9 milyonu aşmaktadır⁵².

Sosyal Hizmetler: Refah ve sosyal imkânlar açısından kamplarda yaşayan Suriyelilerin büyük bir kısmının durumu kamp dışındakilere nispetle daha iyi durumdadır⁵³. Kamplar düzen, sosyal alanlar, eğitim-sağlık imkânları, güvenlik, hijyen vb. gibi şartlar bakımından diğer ülkelerdeki örneklerden çok daha iyi seviyededir. Konteyner kent ve çadır kentler arasında belirtilen hususular açısından farklar bulunsa da, genel olarak tüm kamplarda belli bir standartta sağlandığı söylenebilir. Kampta çalışan kamu görevlileri kamp müdürlerine rapor vermekte, kamp müdürleri de doğrudan valiye bağlı olarak görevlerini sürdürmektedirler⁵⁴.

Kamplarda camiler, spor alanları gibi sosyal tesisler ve kurslar açılmıştır. Ayrıca, açılan kurslarda sosyalleşmeye ve Suriyelilerin ileride meslek sahibi olmasına katkı sağlamaya yönelik faaliyetler bulunmaktadır. İngilizce, Türkçe, Arapça, bilgisayar, kuaförlük, dikiş-nakış ve halıcılık gibi kurslardan Suriyeliler faydalanmıştır⁵⁵. Kamplarda internet dahil iletişim altyapısı mevcuttur⁵⁶.

52 T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Afet Raporu: Suriye, <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747> (05.01.2015)

53 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

54 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

55 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

56 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

Yemekler önceleri dışarıdan günde üç öğün getirilirken mültecilerin istekleriyle sistem değiştirilmiştir. Yeni sisteme göre mültecilere kişi başı aylık belli bir miktar nakit yardımı yapılmaktadır. Söz konusu paralar mültecilere verilen kartlara yüklenmektedir⁵⁷.

Her kamp içinde iyi görünüme ve imkânlarla sahip marketlerde insanlar istediği alışverişi yapabilmektedirler. Ayrıca, mültecilere kuru gıda yardımı yapılmaktadır. Her konteyner ve çadıra mutfak setleri dağıtılmıştır. Kamp içinde kurulmuş olan ortak mutfak alanlarında her aile kendi isteğine göre yemeklerini pişirebilmektedir⁵⁸.

Banyo ve tuvalet imkânları açısından da Türkiye'deki kampların hem kişi başına düşen sayı hem de nitelik açısından diğer ülkelerdeki kamplardan ileri imkânlarla sahiptir⁵⁹. Ancak kamplardaki olumlu şartlara ve temel ihtiyaçların karşılanmasına rağmen mültecilerin büyük çoğunluğu kamp dışında yaşamayı tercih etmektedirler. Kamplardaki en büyük sıkıntı kamp yaşamının sıkıcılığıdır. Ayrıca kamplara giriş çıkışların izinle mümkün olması özgürlüklerinin kısıtlandığı hissini vermektedir. Çoğu Suriyeli gelir elde etmek için çalışmak istemektedir. Kamp hayatının kurallara bağlı olmak, bazı kesimlerde rahatsızlığa sebep olmaktadır⁶⁰. Bundan dolayı Suriyeliler kamp dışı hayatı, daha riskli olsa da, daha fazla tercih edilebilmektedir⁶¹.

Türkiye'deki Suriyeliler büyük bölümü kamp dışında yaşamaktadırlar. Bunların çoğunluğu da kampların bulunduğu sınır illerinde bulunmaktadır. Ancak zamanla, İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler de başta olmak üzere Suriyelilerin değişik oranlarda olsa da Türkiye geneline yayıldıkları söylenebilir⁶². Suriyeli göçmenlerin şehre ve şehrin sos-

57 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

58 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

59 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

60 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

61 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

62 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

yal yapısına uyum sağlaması için de onların eğitim, sağlık, ticaret vs. gibi temel insanî ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.

Suriyeliler çeşitli nedenlerden dolayı kamplarda toplanmamaktadır⁶³:

- Ülkeye kaçak giriş yapan ve herhangi bir yere kaydolmayan/olmak istemeyen kişiler,
- Kamplarda yaşamaya başlamalarına rağmen kamp yaşamına uyum sağlayamayanlar
- Maddi imkânlara sahip olup kişisel/özel nedenlerle kamp dışı hayatı tercih edenler.
- Kampların kapasitesinin dolması nedeniyle dışarıda beklemek zorunda kalanlar.
- Akrabalık ilişkileri nedeniyle kamplar yerine akrabalarının gösterdikleri yerlerde ikamet etmek isteyenler.

Kamp dışında yaşamak isteyenlerin sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Kamp dışında kalanlar kiraladıkları evlerde kalabalık gruplar halinde, genelde zor şartlarda kalmaktadırlar. Başlangıçta ülkelerinden gelirken beraberlerinde getirdikleri paraları yerel piyasaya sokmaları nedeniyle halk tarafından olumlu karşılanmıştır. Aynı şekilde bütün sınır şehirlerinde meydana gelen kira artışlarından dolayı ev sahipleri daha fazla kira geliri elde etmişlerdir⁶⁴. Kira fiyatlarındaki artışlar da kiracıları olumsuz etkilemektedirler. Bazı kimseler, bazı ev sahiplerini fırsatçılıklarına rağmen, kira artış sebebini sığınmacılara bağladıklarından bunlara yönelik olumsuz kanaate varmaktadırlar⁶⁵.

F. Güvenlik Problemi

Güvenlik meselesi söz konusu göçün doğurduğu problemlerin başında gelmektedir. Çünkü iç savaşın en önemli sebeplerinin başında etnik farklılık mezhep ve ideolojik çatışmalar bulunmaktadır. Dolayısıyla gelenler arasında Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye düşürecek olanların

63 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

64 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

65 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

varlığı her zaman ihtimal dahilindedir. Reyhanlı saldırısı (Mayıs/2013) güvenlik açısından bir dönüm noktasıdır. Özellikle Antakya ve civarında benzer bir saldırının tekrarlanabileceği söylentisi, bu konuda yoğun bir yanlış bilgilendirme ve dedikodular huzursuzluğa sebep olmaktadır⁶⁶. Bundan dolayı kamp güvenliği ciddi tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Güvenlikle ilgili tedbirler alınırken dozajın kaçırılması veya keyfilik riski teorik olarak her zaman vardır. Nitekim kamp güvenliği konusunda bazı kamp yönetimlerinin keyfi tutumları olduğu sığınmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Suriyeli mülteciler hakkında yapılacak bir değerlendirmelerde, konunun güvenlik boyutunun ihmal edilmemesi gerekir⁶⁷.

G. Sağlık Problemi

Savaşlar, siyasi baskı, afetler, etnik çatışmalar gibi nedenlerle ülkelerini zorunlu terk eden mülteciler, göç öncesi dönemdeki ruhsal ve fiziksel şiddet, soykırım, yakınlarının ölümüne ve yaralanmasına şahit olmaları, yıkım, yağma ve travmalar ruhsal hastalık riskini artırmaktadır⁶⁸. Suriyelilere yönelik yapılan bir araştırmada mültecilerde şiddetli depresyon belirtileri sıklığı yüksektir⁶⁹.

H. Eğitim Problemi

Çocuklar bu zorunlu göçün en önemli mağdurudur. Tamamıyla yabancı oldukları Türkiye’de yeni hayatlarına hazırlanmak amacıyla ciddi bir eğitime ihtiyaç vardır. Bu eğitim süreci bir taraftan onların ruhsal ve kültürel durumlarını, bir taraftan da yeni hayatlarındaki

66 ORSAM, 2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

67 KAP, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) (05.01.2015)

68 Cihan Önen, Gülsen Güneş, Ali Türeme, Pınar Ağaç, *Bir Mülteci Kampında Yaşayan Suriyelilerde Depresyon ve Anksiyete Durumu*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:2, Sayı:6, Eylül 2014, s.223-230. http://www.asosjournal.com/Makaleler/105916345_307%20C%4%b0HAN%20c%3%96NEN.pdf (05.01.2015)

69 Önen, Güneş, Türeme, Ağaç, 2014, http://www.asosjournal.com/Makaleler/105916345_307%20C%4%b0HAN%20c%3%96NEN.pdf(05.01.2015)

ihtiyaçlarını dikkate almalıdır. Yine öğrenim çağındaki Suriyeliler ana-dilleriyle birlikte Türkçeyi de öğrenebilecekleri tarzda bir eğitim sürecine tabi tutulmalıdırlar.

Bu amaçla Türkiye’de yaşayan ve eğitim hizmetlerinden mahrum olan 200 bin Suriyeli çocuğun okullara elektronik sistem üzerinden kayıt olmasını sağlayan Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi’ni (YÖBİS)⁷⁰ oluşturulmuştur. Çocukların yanı sıra yetişkin sığınmacıların da topluma entegre olmalarını sağlayacak bir etkili bir yaygın eğitim sürecine ihtiyaç vardır.

IV. Sığınmacıların Karşılaştıkları Temel Ekonomik Problemler

I. İstihdam Problemi

Türkiye, uzun süredir kaçak çalışan sığınmacılara “çalışma izni” vermeye yönelik çalışmaları hızlandırmıştır. Özellikle sayıları 2 milyonu aşan Suriyeli mültecilerin başta inşaat, tekstil ve hizmet sektörü olmak üzere pek çok alanda istihdam edilmesi beklenmektedir. AFAD tarafından yayınlanan “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Raporu’na göre barınma merkezleri dışında yaşayan Suriye uyruklu yabancıların dörtte üçü iş aramaktadır⁷¹. Hükümetin Suriye’den göç edenlerin barınma ve istihdamına yönelik yayınladığı Geçici Koruma Yönetmeliği ile sektör ve işletmeler için belli oranlarda Suriyeli çalıştırma zorunluluğuna ilişkin çalışmalar güncelliğini korumaktadır. Söz konusu bu çalıştırma zorunluluğunun İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Adana gibi mültecilerin yoğunlukla yaşadığı kentleri kapsayacağı beklenmektedir⁷².

Sığınmacıların istihdam sorunları göçmenlerle birlikte Türkiye’yi de kapsayan oldukça karışık bir konudur. Türkiye konuyla ilgili düzenlemeleri

70 KAP, 2014, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) (05.01.2015)

71 Çelik, Faruk, “Geçici Koruma Sağlanan Suriye Uyruklu Yabancılar ve İşgücü Piyasası” İşveren Dergisi, Aralık 2014.

72 Aram Ekin Duran, Suriyeli mülteciler işgücü piyasasını nasıl etkileyecek?, Deutsche Welle Türkçe, 23.10.2014, <http://www.dw.de/suriyeli-m%C3%BClteciler-i%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-piyasas%C4%B1n%C4%B1-nas%C4%B1-etkileyecek/a-18017903> (05.01.2015)

yaparken temel amacı insani yardımdır. Ancak konuyla ilgili düzenlemeleri yaparken kendi işgücünün ve işgücü piyasalarının dengesini korumayı ve kamuoyunun konuya yaklaşımı ve tepkisini dikkate alan bir yaklaşım içinde olmak zorundadır. Sığınmacıların bu alanda karşılaştıkları sorunlar aynı özellikleri taşımayabilir. Sığınmacı bireyin ekonomik durumu, yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, bağımlı ya da bağımsız çalışma durumu sorunları ve çözümü farklılaştıran unsurlardır. Sığınmacıların istihdamı aynı zamanda onları kabul eden ülke olan Türkiye için de ciddi problemleri beraberinde getirmektedir. Sığınmacıların dahil oldukları grubuna göre istihdamla ilgili sorunları farklılık gösterir. Sözelimi ekonomik durumu diğerlerine göre daha iyi olan işveren ve kendi hesabına çalışanların sorunları bağımlı çalışan ücretli grubundan çok farklıdır. Her iki çalışma türü için de çalışma izni alınması şarttır. Çalışma izni için yapılan başvurularda son dönemlerde büyük bir artış söz konusudur. Örneğin 2013'te 53 bin civarında yabancı çalışma izni için başvururken bunların yaklaşık 45 binine izin verilmiştir⁷³.

Bu çalışma girişimci grubunu konu dışında tutacak ve yalnızca ücretli çalışanların sorunlarına yönelecektir. Türkiye açısından genel anlamda sığınmacı istihdamıyla ilgili sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Suriye'deki iç savaşın ne zaman sona ereceği, dolayısıyla sığınmacıların geriye dönüş takvimleri konusundaki belirsizlik bir tarafa bazı sığınmacıların kalıcı, bazılarının ise uzun yıllar Türkiye'de yaşayacağı düşünülebilir.
- Sığınmacıların büyük çoğunluğu yoksul sınıfına girmektedir. Bu durum onları peşinen kötü çalışma şartları ve düşük ücretleri kabile zorlamaktadır. Zaten ILO'nun "Küresel İstihdam Eğilimleri ve Sosyal Görünümü 2015" adlı raporuna göre Suriyeli sığınmacıların % 56'sı gittikleri ülkelerde günlük, haftalık, mevsimlik gibi düzensiz işlerde ve kayıt dışı olarak çalışmaktadır⁷⁴.
- Suriyeli sığınmacıların işverenler tarafından "ucuz işgücü" olarak çalıştırılmasıyla birlikte son zamanlarda işsizlik olgusu kolaylıkla

73 Muhasebe Türk Muhasebe Portalı, www.muhasebeturkorg./is hayatı/ 51309- çalışma izinlerinde yeni dönem.html

74 Nakleden Cem Kılıç, "10 Suriyeli işçinin 9'u kaçak çıktı...", Milliyet, 27.1.2015.

- Suriyelilere bağlanabilmektedir. Bu durum, sığınmacılara yönelik öfkenin tetikleyici etkenlerinden biri olarak işlev görmektedir.
- Ucuz işgücü olan sığınmacıların ücretler genel seviyesini düşürmesi bu işlerde çalışan yerli işgücünün onlara olumsuz ve öfkeli bakışa neden olmaktadır.

J. İşe Girişte Karşılaşılan Problemler

Yabancıların büyük kısmı hayatta kalabilmek için kötü hayat ve çalışma şartlarının bulunduğu ikincil işgücü piyasalarında yasa dışı ve güvencesiz işgücüne dahil olmuşlardır. Yani kaçak ve ucuz işgücü durumundadır. Yetişkin erkekler için var olan zorluklar sığınmacı kadın ve çocuklar açısından katmerli şekilde artmaktadır. Beklenmedik fiili durum karşısında mevcut mevzuat yapısı problemin çözümünde yetersiz kalmaktadır. Son dönemlerde göçün önemli öznelerinden biri de kadınlardır. Bu kadınlar daha çok ev işçisidir. Ev işi olarak kabul edilen işler kadınların zaten eskiden beri yaptıkları ve ekonomik bakımdan değersiz sayılan işlerin ücret karşılığı yapılmasıdır. ILO'nun 2011 yılında kabul ettiği 189 sayılı "Ev işçileri için İnsana Yakışır İş Sözleşmesi" yalnızca 15 ülke tarafından imzalanmıştır. Ülkelerin büyük kısmında da bu işler yasal düzenlemenin dışındadır.

Suriyelilerin çalışma izni olmadan düşük ücretler karşılığında kaçak işçi olarak çalışmaları, bazı işletme sahiplerini ya da işverenleri memnun etmiştir. Özellikle niteliksiz işgücü piyasasında artış sağlanmıştır⁷⁵. Bu kişiler bazı işverenlerce asgari ücretin altında ve sigortasız olarak çalıştırılmaktadır. Bu da yurtiçindeki yerli işçiler bakımından olumsuzluklara sebep olmaktadır⁷⁶. Ayrıca bir kısım Suriyeliler bölgede mevsimlik tarım işçisi, inşaat işçisi olarak çalışmaya başlamışlardır.

Daha ucuz bir işgücünün varlığı, niteliksiz işgücü piyasasında ucuzlamaya sebep olmuştur⁷⁷. Bu durum ise Türkiye'de işçiler ve sendika-

75 ORSAM,2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

76 Mehmet Bulut, Suriyeli Göçmenler Sorunu Çalışma Hayatına Da Sıçırıyor, Radikal Gazetesi, 08.10.2014, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/dr_mehmet_bulut/suriyeli_gocmenler_sorunu_calisma_hayatina_da_sicriyor-1217608 (05.01.2015)

77 ORSAM,2014, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)

ların tepkisini çekmiştir. Kamp dışında yaşayan Suriyeler, beraberinde yabancı kayıtsız işçi problemini de getirmektedirler⁷⁸.

Gençler özellikle güneydoğu şehirlerinde küçük ölçekli mal ve hizmet üreten işyerlerinde düşük ücret ve yetersiz sosyal güvenlik şartlarında çalışmaktadır.

K. İşten Çıkarılmada Karşılaşılan Problemler

Her türlü sosyal korunmadan mahrum olarak çalıştırılan sığınmacı işgücü işlerini kaybetme konusunda en riskli grup olup kolaylıkla işten çıkarılabilmektedir.

Sonuç

Yabancı istihdamını düzenleyen mevzuat oldukça karışık ve dağınıktır. Hatta birbiriyile çelişen hükümler barındırmaktadır. Örneğin 4817 sayılı kanun yabancılara verilecek çalışma izinleri konusunda İçişleri, Dışişleri ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarını yetkilendirirken 2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çalışma iznini aynı zamanda ikamet izni olarak geçerli saymış ve 4817 sayılı kanunun birçok düzenlemesini etkisiz kılmıştır. Son gelişmelerin ışığında yabancı istihdamı konusunda politikaların oluşturulması, uygulanması, sonuçların değerlendirilmesi, konuyla ilgili verilerin toplanması ve analiz edilmesini sağlayacak yeni bir hukuki alt yapıyı oluşturulmalıdır⁷⁹.

Yabancı istihdamı konusunda kurumsal alt yapı güçlendirilmelidir. Ayrıca resmi kurum ve kuruluşların STK'larla etkin bir işbirliği içine girmesinin yanı sıra STK'lararası koordinasyonu sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır. Sivil toplum kuruluşları sığınmacılara ilaç, yiyecek,

78 Bulut,08.10.2014, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/dr_mehmet_bulut/suriyeli_gocmenler_sorunu_calisma_hayatina_da_sicriyor-1217608 (05.01.2015)

79 Abdürrahim Çelik, Mehmet Alkış, Sabri Sayan, Yusuf Ekinci, Gaziantep'te Suriyelilere Yönelik Saldırıları ve Toplumsal Nefretin Sebeplerinin Analizine Dair Rapor, Mazlumder (İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği) Gaziantep Şubesi, Kasım 2014, <http://gaziantep.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/Suriyeliler-1.pdf> (06.01.2015)

barınma, danışmanlık ve hukuki destek, eğitim ve iş imkânları sağlama çalışmalarının yanında onların yaşam kalitesi iyileştirme, toplumla uyum sağlama, sorunlarla baş edebilme ve kendi başına ayakta durma becerilerini destekleyen çalışmalarını geliştirerek sürdürmelidir.

Sığınmacı emeğinin istismarını önlemeye yönelik denetimler artırılmalı, emek sömürüsüne uğrayan, alacaklarını ve haklarını temin edemeyen Suriyeli çalışanların hukuksal haklarını arayabilecekleri mekanizmalar geliştirilmelidir⁸⁰.

Meslek sahibi Suriyelilerin mesleklerini uygulayabilecekleri alanlar bulmasına yardımcı olacak ağlar oluşturulması, kendi içlerinde öğretmen, terzi, sağlıkçı gibi meslek sahiplerinin ihtiyaçların karşılanmasında ve projelerin organizasyonunda yer alabilmesi mümkündür⁸¹.

Sığınmacılardan talepte bulunanlar boşalan, kullanılmayan köylere ve hazine arazilerinin olduğu yerlere iskân ettirilerek kırsal üretim için gerekli olan gereçlerin (arı kovanı, halı-kilim tezgâhı, küçük-büyük baş hayvan desteği, hindi-tavuk gibi kanatlı hayvan desteği vs.) teminini ile hem üretken olup kendi ayakları üzerinde durabilir hem de Türkiye'nin atıl tarımsal kapasitesinin üretime dönüşmesine katkı sağlayabilirler.

Kaynakça

Ayla, Filiz ve Gamze Karadağ Koç, 2013. Gaziantep'te Kamplar Dışında Yaşayan Suriye'li Göçmenler Ön İnceleme Ziyareti Suriyeli Göçmenlerle İlgili Alan Araştırmaları (2013-2014) Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, 29 -30 Nisan <http://www.mavikalem.org/cause-view/suriyeli-gocmenlerle-ilgili-alan-arastirmalari-2013-2014/> (05.01.2015)

80 Çelik, Alkış, Sayan, Ekinci, 2014.

<http://gaziantep.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/Suriyeliler-1.pdf> (06.01.2015)

81 Filiz Ayla, Gamze Karadağ Koç, Gaziantep'te Kamplar Dışında Yaşayan Suriyeli Göçmenler Ön İnceleme Ziyareti Suriyeli Göçmenlerle İlgili Alan Araştırmaları (2013-2014) Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, 29 -30 Nisan 2013, <http://www.mavikalem.org/cause-view/suriyeli-gocmenlerle-ilgili-alan-arastirmalari-2013-2014/> (05.01.2015)

- Barkın, Ersan. 2014. “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, /1 s. 332 – 360, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf> (05.01.2015)
- Bulut, Mehmet. 2014. Suriyeli Göçmenler Sorunu Çalışma Hayatına da Sıçırıyor, *Radikal Gazetesi*.http://www.radikal.com.tr/yazarlar/dr_mehmet_bulut/suriyeli_gocmenler_sorunu_calisma_hayatina_da_sicriyor-1217608 (05.01.2015)
- Çelik, Abdürrahim. Mehmet Alkış, Sabri Sayan, Yusuf Ekinci, 2014. *Gaziantep'te Suriyelilere Yönelik Saldırıları ve Toplumsal Nefretin Sebeplerinin Analizine Dair Rapor*, Mazlumder (İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği) Gaziantep Şubesi, <http://gaziantep.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/Suriyeliler-1.pdf> (06.01.2015)
- Çelik, Faruk. 2014. “Geçici Koruma Sağlanan Suriye Uyruklu Yabancılar ve İşgücü Piyasası” *İşveren Dergisi*. Cilt:52,Sayı:6 Kasım-Aralık 2014
- Duran, Aram Ekin. 2014,Suriyeli mülteciler işgücü piyasasını nasıl etkileyecek?, *Deutsche Welle*Türkçe,<http://www.dw.de/suriyeli-m%C3%BClteciler-i%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-piyasas%C4%B1n%C4%B1-nas%C4%B1-etkileyecek/a-18017903> (05.01.2015)
- Ergüven, Nasih Sarp. Beyza Özturan, 2013. Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (AÜHFD), 62 (4) 2013: 1007-106 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1882/19732.pdf> (05.01.2015)
- Güçtürk, Yavuz. 2014. (Söyleşi: Zeynep Berre Özçelik) 5 Soru: Sürgün ile Savaş Arasında Suriyeli Mülteciler, SETA (Siyaset Ekonomi ve Toplumsal Araştırmalar Vakfı) 31 Aralık2014,<http://setav.org/tr/5-soru-surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli-multeciler/yorum/18059> (05.01.2015)
- Gülmez, Mesut. 1991. *Türkiye'de Çalışma İlişkileri (1936 Öncesi)*, 2.Bası, TODAİE Yayını no:236, Ankara, 1991, s. 488.
- Kalaycı, Sami. 2014. *Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları*, İHH İnsani Yardım Vakfı İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 12 Şubat 2014, <http://www.ihhakademi.com/>

- wp-content/uploads/2014/03/signmacilarin-korunm.-y%C3%B6n.-t%C3%BCrk.-stk...pdf (05.01.2015)
- Kap, Derya. 2014. *Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları*, İktisadi Kalkınma Vakfı Akademik Perspektif, Aralık 2014, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) (05.01.2015).
- Kartal, Bilhan. Bağcı, Emre. 2014. Türkiye'ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi İktisadi ve İdari Bilimler Sayısı, Cilt:12, Sayı:2, Haziran 2014, 275-299, <http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&i-d=186f7bdf0c3c46d293f850c7d96555c7> (05.01.2015)
- Kılıç, Cem. 2015. 10 Suriyeli İşçinin 9'u Kaçak Çıktı..., Milliyet, 27.1.2015 Muhasebe Türk Muhasebe Portalı, www.muhasebeturkorg./is-hayati/51309-çalışma-izinlerinde-yeni-dönem.html
- ORSAM, 2014. Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar Ve Öneriler, ORSAM Rapor No: 189. http://www.orsam.org.tr/tr/Uploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf (05.01.2015)
- Önen, Cihan. Gülsen Güneş, Ali Türeme, Pınar Ağaç, 2014. Bir Mülteci Kampında Yaşayan Suriyelilerde Depresyon Ve Anksiyete Durumu, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 6, s.223-230 http://www.asosjournal.com/Makaleler/105916345_307%20C%4b0HAN%20%20c3%96NEN.pdf (05.01.2015)
- Reçber, Sercan. 2014. Hayatın Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar, *VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu*, Anadolu Üniversitesi, 251, <http://www.sosyalhaklar.net/2014/bildiriler/recber.pdf> (05.01.2015)
- T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 10 soruda 'Suriyeli mülteciler' meselesi, <http://t24.com.tr/haber/10-soruda-suriyeli-multeciler-meselesi,266061> (05.01.2015)

- TBMM, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, 179, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf> (05.01.2015)
- TC Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, *Afet Raporu: Suriye*, <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747> (05.01.2015)
- TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-politikalari_409_568 (28.12.2014)
- TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Yeni Göç Sistemi*, http://goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%c4%b1m_icler.pdf (05.01.2015)
- Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, Kavramlar*, <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim:28.12.2014)
- Uluslararası Göç Örgütü, Göç Terimleri Sözlüğü*, [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) (Erişim:28.12.2014)

Abstract: -Syrian Refugees and Employment Problems- Turkey has been an area where there are constant migrations throughout history. Therefore, every year thousands of people are to enter Turkey through legal or illegal means. In recent years, especially negative developments occurring in Syria has led to increased and more serious problems in this case. The aim of this study was to determine the employment problems faced by migrants working life during their stay in Turkey and developing recommendations for implementation.

Key words: Migration, Migration worker, Employment, Syria, Labor market

